СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 41. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 3-го березня 1943. — No. 41. Jersey City, N. J., Wednesday, March 3, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КИТАЙЦІ ТЕРПІЛИ, АЛЕ ВИДЕРЖУВАЛИ, БО ВІДЧУВАЛИ, ЩО АМЕРИКАНЦІ Є З НИМИ...

НЮ ЙОРК. — Мадам Чянг Кай-шек може записати ще одну триюмфальну сторінку з своєї подорожі по Америці: Є нею приняття, якого вона зазнала в Ню Йорку, де її надідено почесним горожанством. Її поява зелектризувала не тільки 50,000 китайців, що добирали всіх способів, щоб на неї поглянути, але, як подають газетярі, зеднала собі буквально кожного, що споглядав на ту скромну і милу постать, що майже двічи вмлівала, але не дала себе відтягнути від функції, яку мала сповнити. І тут вона заговорила до американців так, що не мож краще, коли їде про те, щоби зеднати їх для негайної допомоги для її рідного краю. Вона підбила їх ще й тим, що заявила, що вона хотілаб, щоб слова мейора Ля Гвардії, що були властиво словами Америки, почуло 450 міліонів китайців, бо це додалоб їм сили до дальшої боротьби. При чому підкреслила, що китайський нарід міг тому так довго терпіти і боротись, бо знав, що з ним є американський нарід, та що був певен, що конець кінців таки переможуть в світі право і справедливість.

Про тих, що були невдачниками і тих, що затриюмфували.

Незвичайно зворушаючим було її скромне китайське оповідання про будову величезної тами. Двом стято голови за те, що не могли виконати на час цього діла, а зате наділено великими почестями третього, що докінчив діла, та цей останній відкинув ті почести і поповнив самогубство, заявляючи, що не хоче користати з того, що іншим не вдалось.

Ще ніколи ніхто не викликав таких симпатій.

Ось це оповідання тільки вказує на те, яким способом дасться вияснити, що, як пишуть репортери, якщоб маси народу, що прислухувались пані Чянг Кай-шек, могли відразу вирішити справу допомоги Китаєви, чи її зараз дати, то цілком певно булиб це зробили в одній секунді.

ВЕЛИЧЕЗНА МАНІФЕСТАЦІЯ ДЛЯ РАТУВАННЯ ЖИДІВ В ЕВРОПІ.

НЮ ЙОРК. — Медисон Сквер Гарден в Ню Йорку був у понеділок вечером завалений масою людей; їх було 21,000, а яких десять тисяч прислухувалось на дворі тому, що було говорено в галі в справі ратування жидів, вигибаючих під націстівською владою. Ішло про те, щоб Обеднані Держави зробили негайно щось таке, щоби задержати масові морди жидів, як теж, щоби забезпечити жидам існування по війні, бо, як кажеться, остає в Европі яких шість міліонів жидів без усяких засобів до життя, бо ті засоби зістали знищені або їм відібрані Гітлером і його прислужниками. Масове зібрання було під проводом Американ Джуїш Конґрес, Чорч Піс Юніон, Ди Фрі Ворлд Асосієйшен, Америкен Федерейшен оф Лейбор, Конґрес оф Індостріел Організейшенс та многих інших християнських і жидівських організацій. Ухвалено резолюцію з 11 точок, яку предложив Люї Липскі, голова екзекутиви Американ Джуїш Конґрес. Було множество визначних бесідників, таких як Вилйем Ґрін, мейор Ля Гвардія, сер Нормен Анджел. Відчитано заяву лорда Галифекса, британського посла, в якій напятновано націстівське варварство супроти жидів в Европі та запевнено жидів, що ратунок вже в дорозі. Бо вже є умова з Болгарією в справі вивозу 4,000 жидівських дітей і 500 старших до Палестини, та теж пороблено заходи, щоби до березня наступного року приняти в Палестині 29,000 жидівських дітей. Вершком вечера була гебрейська молитва за померлих, себто за жертви гітлерівського терору. Прочитано письма кардиналів і єпископів і рабінів. Кардинал Гінслі підкреслив, що варварство Гітлера взиває небо за пімсту. Ґрін говорив про потребу покарати тих, що мордували жидів та про потребу допущення жидів до Америки, не зважаючи на визначену квоту. Д-р Вайцман взивав демократії поробити через невтральних заходи, щоби ратувати тих жидів, що ще живі під націстівськими окупаціями.

З ДНЕМ 1. ЛИПНЯ НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ПЛЯН.

ВАШИНГТОН. — Мабуть ввійде в життя податковий плян конґресового буджетового підкомітету, що хоче, щоби з днем 1. липня заставити 28 міліонів податковців в Америці платити 20% з заробітних платень і пенсій титулом доходового податку в такий спосіб, щоб цей податок був стягнений разом з виплатою платень З цього виходилоб, що податковці мусілиб до цього часу заплатити дві рати з того податку за 1942 рік, до якого зобовязані титулом податкових зголошень, що їх треба складати найдалі до 15. березня. Що буде з дальшими сплатами, покищо не знати.

Заповідають Аліянтську Економічну Конференцію для Повоєнних Справ

ВАШИНГТОН. — Сомнер Велес, підсекретар стейту, заявив часописним кореспондентам, що незабаром буде скликана преліміпарна конференція з представників Обеднаних Держав для обговорення економічних проблем, що повинні бути розвязані по війні. На конференції буде представлений матеріял, який повинен бути передискутований поодинокими державами. Також буде запроектоване міжнародне економічне тіло, що буде по війні постійно урядувати. Іде тут не тільки про допомогу знищеним війною краям, але про ширшу економічну світову співпрацю, передбачену Атлянтійським Чартером.

НЕ МОЖНА НАРАЗІ ДАТИ БІЛЬШУ ДОПОМОГУ КИТАЄВИ

ВАШИНГТОН. — Едвард Р. Стетеніюс мол., Ленд-Ліз адміністратор, заявив, що Китай дістане аж тоді повну допомогу з Америки, коли матимемо до диспозиції більше літаків і коли буде можна доставити до Китаю більшу скількість ґазоліни. Бо траспортові труднощі, казав він, а ніщо інше є справжньою перешкодою тому, що Китай не дістає такої допомоги, яку Америка хотілаб йому дати.

НАТИСКАЮТЬ, ЩОБ ЗВЕРТАТИ БІЛЬШУ УВАГУ НА ЯПОНІЮ

ВАШИНГТОН. — В Вашингтоні, як подають деякі кореспонденти, ведеться тепер завзята дипльоматична боротьба, яка набрала особливої ваги через акцію пані Чянг Кай-шек. Іде про те, що є важніше для Америки: знищити спершу Гітлера, чи не дати зрости в силу Японії. Дехто каже, що це Чорчил настоює на те, що Гітлер є ворог ч. 1., а це тому, що Німеччина є так близько Англії. Знову китайські та австралійські дипльомати натискають на американський уряд, а в першу чергу на президента Рузвелта, а навіть понад його голову на весь американський нарід, щоб Америка не легковажила боротьбу на Пацифіку та справу допомоги Китаєви, яку він повинен би дістати, беручи під увагу його пять років боротьби з Японією. Кажуть, що ця акція має певні успіхи, бо вже плянується більша офензива на Пацифіку, та що вже працюють над тим, як розвязати транспортові труднощі, щоби дати Китаєви більшу поміч.

ГУВЕР СТАЄ В СВОЇЙ ОБОРОНІ

ШІКАГО. — Бувший президент Гувер заявив, що заступник президента Волес і сенатор Ґрін неправильно подали про його спротив збільшення армії підчас минулої війни, бо цей спротив був два місяці перед вступленням Америки до війни, а не в часі війни. Він теж заявив, що і тепер його спротив зле розуміють, бо він заявився за те, щоби в 1943 році брати хлопців з фарм доперва по жнивах, та щоб армія давала відпустки воякам з фарм на жнива, та що воєнна продукція повинна виробляти теж і фармерські машини, коли нема можливости перевезти через океан того всього воєнного знаряддя, що його продукуємо.

Польска Рада Народова Теж за Задержання Ризьких Границь

ЛОНДОН. — Вслід за заявою премієра ґенерала Сікорского за задержання польсько-советських границь з часу перед Мінхеном зробила подібну заяву Польська Народова Рада, що являється немовби польським парляментом на вигнанні.

РОСІЯ ОБВИНУВАЧУЄ ПОЛЬЩУ ЗА ІМПЕРІЯЛІСТИЧНІ ЗАЗІХАННЯ СУПРОТИ УКРАЇНЦІВ

ЛОНДОН. — Тасс, російська офіціяльна новинкарська аґенція, закинула в своїй радіовій заяві з Москви, що Польща, настаючи на передвоєнні границі, „не хоче признати права українського й білоруського народів обеднатися зо своїми національними державами".

Тасс спеціяльно відкидає польські виводи претенсій до українських і білоруських народів з Атлянтійського Чартеру. Мовляв, „Атлянтійський Чартер не дає нікому права ломати національні права українців і білорусинів". Далі Тасс закидує польському урядові неправду щодо твердження, що нібито польський уряд ніколи не накладав з Німеччиною проти совєтського союзу. Каже Тасс, що цілий світ знає про про-фашистівську політику польського уряду, про його накладання з Гітлерівською Німеччиною та про проти-советську політику польського міністра заграничних справ, полковника Бека.

У ВІДПОВІДЬ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД НАЗИВАЄ ЛЬВІВ ПОЛЬСЬКИМ МІСТОМ

Речник польського уряду в Лондоні заперечив закиди Тасса про про-фашистівську політику Польщі. Мовляв, полковник Бек їздив не тільки до Берліна, але й до Москви, а політика його зміряла до удержання рівноваги між Німеччиною й Росією.

Щодо прав Польщі до граничних провінцій, то польський представник каже, що ці провінції все належали до Польщі та що найбільші міста цих спірних округів, Львів і Вільно, щодо своєї національности й культури все були „чисто польські".

НАЙБІЛЬШИЙ ТРАНСПОРТОВИЙ ЛІТАК.—Цей літак, званий „Констелейшен", має форму пажори, три хвости, може перевезти легкий повз і його залогу через океан. Його називають найбільшим, найскоршим і наймогутнішим транспортовим літаком, який досі збудовано.

ВЕЛИКИЙ РЕЙД НА БЕРЛІН

ЛОНДОН. — У понеділок у ночі британські літаки доконали масового рейду на німецьку столицю Берлін та зчинили масу пожарів. Признало це потім у своїм комунікаті берлінське радіо.

Атака на Берлін була шестим з ряду нічним рейдом на Німеччину. Вона наступила зараз по великім рейді на французький порт Ст. Назер, що його тепер німці вживають за базу для підводних човнів. Рівночасно з рейдом на Ст. Назер ішов великий рейд по західно-німецьких промислових центрах.

З комунікату німецького радія видно теж, у який спосіб відбувався рейд на Берлін: видно, британці вислали з різних пунктів великі відділи літаків, які в один час стрінулися над цілою рейду.

Британський комунікат про рейд на Ст. Назер каже, що британські й канадійські літаки скинули за пів години на ціль 1,000 тон бомб.

НІМЦІ ВІДГРОЖУЮТЬСЯ АМЕРИЦІ РЕЙДАМИ.

Берлінське радіо, подаючи вістку про аліянтські налети на Німеччину, кинуло погрозу на адресу Америки. Німецький заповідач, що представляв себе за американця, пригадував американцям, що „трусливі" напади американців на Німеччину заставлять Німеччину зробити наїзди на Ню Йорк, Бостон і Вашингтон, котрі завдяки поступові летництва не доконче будуть такі безпечні за пару місяців, як вони є нині.

ЗДЕРЖАЛИ НІМЕЦЬКИЙ НАСТУП У ПІВНІЧНОМУ ТУНІСІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Аліянтські літаки й повзи здержали німецьку спробу наступу в північнім Тунісі, де німці старалися захопити Беджу й обійти боком британців коло Меджез-ель-Бабу. По цілоденній битві повзів і піхоти, котрих піддержували знаменито літаки, німці були примушені відступити, потерпівши важкі втрати. По відступі німців британці почали стягати боєвих бранців, котрих досі назбирали 900.

У центральному секторі Тунісу німці далі відступали так скоро, що наступаючі за ними війська аліянтів не могли їх досягнути.

КОРЕСПОНДЕНТ ДОБАЧУЄ АНГЛІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКЕ НАПРУЖЕННЯ В ТУНІСІ.

Френк Л. Клукгон, кореспондент „Ню Йорк Таймсу" при головній кватирі аліянтів у Північній Африці, добачує виразні признаки напруження між британцями й американцями на північно-африканському воєнному театрі. Поважна частина цих напружень має своє жерело в взаємній зависти щодо зброї та в різницях національних звичаїв. Іменування британського ґенерала Александра командантом всіх операцій на суші на тому театрі має власне на цілі усунути ті тертя. Вступні заходи в цьому напрямі вже й зроблено.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПОЧИНАЄ НОВУ ОФЕНЗИВУ НА ПІВНОЧІ.

ЛОНДОН. — Російський комунікат подав у понеділок вістку, що червона армія почала нову зимову офензиву у секторі озера Ільмена, на полудне від Ленінграду. Там червона армія вже захопила Демянськ й 301 інші місцевости та заставила німців до скорого відступу, в котрому вони втратили 11,000 вояків убитими й взятими в полон. Завдяки цьому наступові червона армія вже звільнила від ворога 900 квадратових миль.

Цею новою офензивою командує маршал Симон Тимошенко, за котрого місце пробування від якогось часу велася цікава дискусія в пресі, на радіях і в урядових комунікатах.

Демянськ лежить на Валдайських горбах, 48 миль на південний схід від Старої Руси. Є це один з тих пунктів, котрі німці уфортифікували їжаковими фортецями, абираючися його держати за всяку ціну.

На Донецькому Басені німці ще далі пробували атакувати, але червона армія відбила всі їх атаки. Боєві операції в цій околиці поважно звільнює весняне болото. Червона армія далі затіснює залізний обруч довкола німецьких військ під Кавказом.

Німецький комунікат з понеділка говорить про значні успіхи німецьких військ та про заняття Барвенкової, 82 милі на південний схід від Харкова.

ЛЯВАЛЬ ТВОРИТЬ МІЛІЦІЮ НА ВЗІР НІМЕЦЬКОЇ.

БЕРН. — У так званій „вільній Франції" створив „начальник уряду" Ляваль „французьку міліцію". Уже самі уніформи міліціонерів вказують, що міліція зформована на взір націстичних „брунатних сорочок". Зо створення цеї міліції догадуються, що Ляваль має амбіцію стати французьким фірером.

НІМЦІ ОКУПУЮТЬ ПІРИНЕЇ.

ЖЕНЕВА. — Німецькі війська заняли французьку частину гір Піринеїв до глибини 60 миль, відтинаючи Францію не тільки від Еспанії, але й від Швайцарії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Theree months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

А. Ч. ХРЕСТ

Така вже є людська вдача, що треба людям часто нагадувати, що треба поперти навіть таку справу, щодо якої нема двох ріжних думок та щодо якої всі переконані, що це благородна і добра справа. А буває навіть так, що часом тяжче здійснити саме справу, щодо якої нема ніякої причини чи потреби сперечатись, себто, яку повинніб усі розуміти і згідно поперти, як таку, що є їхнім власним добром. Тому саме і так багато праці вже вложено в те, щоби якслід підготовити кампанію, яка має дати в місяці березні Американському Червоному Хрестови $125,-000,000, бо саме такої суми треба цій гуманітарній інституції, щоби могла сповнити в цьому році наложені на неї обовязки.

Кожна Філія А. Ч. Хреста має призначену квоту, яку має зібрати. І тому крім пропаганди, що її веде в користь цеї збірки Головна Кватира А. Ч. Хреста в Вашинґтоні, окремі пропаганди ведуть ще й поодинокі Філії. А в дальшу чергу теж і ріжні товариства, як теж церкви, згл. поодинокі парохії. Бо всі вони притягнені до акції допомоги Американському Червоному Хрестови, а як хто з них у ній ще не є, то повинен бути.

Велику ролю відграє в цій кампанії теж і преса, що поміщує ріжні поклики та звіти з акції в користь Червоного Хреста, як теж підтримує цю акцію ще й відповідними статтями. Іншими словами робиться те, що поміщується у цій справі теж і в нашій ґазеті. При тому хочемо звернути увагу наших читачів ще й на ті образки, що будуть появлятись в ґазеті на протязі цього місяця, а які образово вияснятимуть ту добродійну роботу, яку виконує Червоний Хрест. Уже з них кожний пізнає, що кожний доляр, що даємо А. Ч. Хрестови, іде на дійсно добру і гуманну ціль, на таку, що беручи справу з людського боку — кращої не видумати.

Допомогова акція А. Ч. Хреста набирає цього року значіння, бо знаємо, що головна частина цеї допомоги іде на допомогу нашим найдорожчим — нашим воякам на фронті й по шпиталях. А це значить, що нашою допомогою А. Ч. Хрестови ратуємо життя таки не одному з наших найближчих і найдорожчих. Чиж треба ще іншого арґументу, щоби заставити нас до якнайбільших жертв на А. Ч. Хрест? Чи треба ще інакше переконувати, що треба давати свою кров, коли такою жертвою собі в нічому не шкодимо, а зате ратуємо нею життя тих, що наставляли свою грудь, захищаючи край перед ворогами? І чи треба ще інших арґументів, щоби заставити жіноцтво помагати А. Ч. Хрестови в ріжних роботах, в шиттю чи гачкованню, коли це дає охорону нашим воякам перед студінню, заразами і т. п.?

Ми переконані, що українське громадянство сповнить чесно свій гуманітарний обовязок і дасть А. Ч. Хрестови таку допомогу, на яку його стати. Так бувало іншими роками, так буде і цього року. Хіба наступить та ріжниця, що цього року та наша акція буде ще побільшена, бо збільшились через війну і потреби А. Ч. Хреста.

БРИТАНІЯ ТА ПОЛЬСЬКО-СОВЄТСЬКИЙ СПІР

„Ню Йорк Таймс" доносить з Лондону, що британський уряд рішився нарешті вмішатися в спір між польським урядом у Лондоні та російським урядом у Москві. У меморіялі британського амбасадора в Москві, котрий він подав був британському урядові перед своїм поворотом з Лондону в Москву, цю справу називається найважнішою біжучою проблємою. По своїм повороті до Москви, британський представник буде старатися виробити якусь формулу для розвязки цього питання. При тому британський уряд свідомий того, що така формула могла би придатися йому для розвязки інших неменше пекучих питань, як наприклад спору між партизанами й прихильниками ґенерала Міхайловіча в Юґославії.

„Ню Йорк Таймс" каже, що британський уряд мусить тепер взятися до вирішення цього спору, бо воно стане пекучим питанням дня, як червона армія стане на границі польської держави. Британський уряд видно є тої думки, що справа Обєднаних Держав вимагає того, аби польський уряд перестав думати про цю справу, себто віддався цілo веденню війни.

З тою цілю на оці британський уряд висуває як засіб полагоди польсько-російського спору плєбісцит, себто всенародне голосування. Британський уряд дає до зрозуміння, що, якби там польський уряд міг позбутися журби за границю, якби він міг покластися в цій справі на Анґлію й Америку, то це булоб корисно для аліянтської справи. Одначе кореспондент „Ню Йорк Таймсу" знає, а може це й британський уряд припускає, що такий плян плєбісциту може стрінутися з опором збоку Росії, котра, як звісно, вже перевела була в „Східній Польщі" плєбісцит у листопаді 1939 року.

Донесення „Ню Йорк Таймсу" відноситься видимо до західно-українських земель, котрі Польща захопила була по першій світовій війні, по своїй війні проти сил Західно-Української Народньої Републики, а в посіданні котрої її пізніше утвердив ризький договір з большевиками в 1921 році й рішення ради аліянтських амбасадорів у Парижі в 1923 р.

Плєбісцит як зараду на рішення спору за посідання цих земель підноситься тепер не вперше. Британці висували його ще вчас польсько-українського спору, але тоді його відкинув польський уряд так, як тепер його відай відкинув совєтський уряд.

Пропонований тепер плєбісцит мав би відбутися під контролею британського й американського урядів, зовсім як це було з плєбісцитом, пропонованим у 1919 році. Це є вислідом переконання, що ніяка держава безпосередно заінтересована в висліді плєбісциту, себто яка сама хотіла би даний край мати, не повинна сама плєбісциту переводити, бо так переведений плєбісцит мусів би випасти на користь заінтересованої держави, яка плєбісцит переводить. Що це не є ніяке припущення, а зовсім певний факт, показують висліди всіх плєбісцитів, які тільки досі переводили заінтересовані держави. Навіть у краях, розбитих політично, коли прийшло до такого плєбісциту, находилася нагло майже однодушна прихильність на користь окупанта, що край захопив і плєбісцит переводив.

З донесення до „Ню Йорк Таймсу" не видно, на які питання мали би відповідати виборці в західній Україні. Чи їм мали би дати до вибору голосувати тільки або за приналежність до Польщі або за приналежність до Росії, чи може мали би лишити їм довільно висказатися й за іншу приналежність, по своїм зовсім вільнім виборі? Якби це право вибору при плєбісциті було обмежене, то очевидно тут можна би говорити про демократію тільки в обмеженім розмірі.

На всякий випадок, вже саме висунення пляну плєбісциту стає пробним каменем для Атлянтійського Чартеру. Вже при нагоді принимання цього пляну покажеться, на стільки щиро Обєднані Держави розуміють свої кличі про чотири свободи. Маймо надію, що ця проба випаде Обєднаним Державам на добро й славу.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

I.

СТАЛІНА НЕ ПЕРЕКОНАТИ.

Канадійський „Український Голос" з 24. лютого застановляється у статті п. п. „Сталін не має часу" над тим, чому Сталін не прибув до Касаблянки на наради з през. Рузвельтом і британським премієром Чорчилем. Сталін ніби казав, що тепер веде війну з німцями і не може лишити свого становища. Та властивий зміст відповіди Сталіна добачує „Український Голос" в чому іншому. А саме в такому докорі Сталіна на адресу союзників: „Ви менше говоріть, а більше робіть", як і в такій погрозі: „Як я виграю війну, то я сам буду рішати і ви мене будете слухати, хоч я не буду вас радитися". Ось таке розуміння опирає часопис, між іншим, і на тім, що пише Волтер Дюренті про Сталіна. А Дюренті описує Сталіна як такого, що „не вірить в союзників, ані в можливих союзників". А що Сталін „чоловік твердий, впертий і завзятий", то й не змінить навіть того, що сказав про Велику Британію і Злучені Держави, а саме, що вони нічого не роблять, а цілий тягар війни звалили на Росію:

„Це не значить, що думки Сталіна є правильні. Можлива річ, що як би їх добре розібрати, то можна би й доказати їх безосновність. І може сам Сталін цього побоюватися, коли не старається стати око в око проти своїх західних союзників, аби їх переконати. Ба, в тім то й трудність. З того, що знаємо досі про Сталіна, то не знаємо, чи він взагалі когось в своїм життю переконав. Були випадки, що він не погоджувався навіть з деякими своїми партійними товаришами, але ні в одній біографії Сталіна нема згадки про те, щоби Сталін став проти когось з тих своїх товаришів до публичної дискусії і переконав його. Натомісць знаємо, що всі товариші Сталіна, які інакше від нього думали, вже не живуть. Вони — померли, хоч не з природних причин. Бо каже Дюренті про Сталіна, що він чоловік твердий, впертий і завзятий, чоловік безглядної волі і холодного осуду. Коли він виробить собі про щось думку, то даремна річ переконувати його, що це хибна думка. Отже як він рішився недовіряти Великій Британії й Злученим Державам, то даремна річ переконувати його, що він повинен їм вірити. Як він вирішив, що вони нічого не роблять і цілий тягар війни звалити на Росію, то даремна річ переконувати його, що вони всьо роблять і Росія повинна бути рада, що вони їй помагають. А в цім якраз є ціла ріжниця між Великою Британією й Злученими Державами з одного боку, а Росією з другого боку. Коли Сталін нарікає, що західні союзники Росії звалюють цілий тягар війни на Росію, то західні союзники свято вірять, що увесь тягар війни спочиває на їх власних плечах і тому вони повинні мати в справі війни перший голос. Вониж не тільки провадять цілу війну, але ще й Росії помагають, і тому Росія повинна їм бути вдячною.

II.

ПОКРАЩАЛО, БО НАБИЛИ НІМЦІВ.

Канадійський „Український Робітник" з 26. лютого обговорює в передовиці п. н. „Воєнне положення на російськім фронті й Україна", як треба розуміти німецькі поразки на сході Европи. Зокрема, як це виглядає, коли глядіти на ті події з інтересу України і українського народу. Стаття кінчиться ось такими заключеннями:

„Оцінюючи воєнне положення з української точки зору треба признати, що загальне положення політичне для України **покращало,** власне завдяки тому, що німців набили. Бо це добре, що німців набили. У боях тих немало вигинуло сили займанців українських земель. Немало займанці України крови собі спустили. А це означає, що лекше буде для українців в будучому з диктаторами справлятися. Колиб німців були не набили, то вони надто булиб у гординю вбивались і тоді й з буком до них не підступай, головно тим націям, що знаходяться під контролею їх воєнної машини. А так, набравши в штани, німці зачали вже іншої співати: зачали підхліблюватись завойованим народам, заявляючи, що вони звертаються до них, як „рівні до рівних" у справі оборони спільної Европи перед большевизмом. Це на те, щоб одержати від тих народів людей до війська для дальшої боротьби. Чи заяви ці „рівности" щирі — це інше питання. Але завойовані народи дістануть у руки зброю, хай і під німецькою контролею. А коли є зброя, то й мова стає інша.

„З матеріяльної сторінки беручи, положення України страшно погіршилось. Бо ось знову винищують її територію; знову гинуть десятками тисяч її діти — і тут, по цім боці, німецькім, і там, по тім боці, російськім. І тут і там ллється рікою українська кров. Але це війна, не забавка. Тому смішно булоб на це нарікати. Великий нарід, як ось нарід український, за свою волю може й високу ціну заплатити. Він не прошак, щоб волю випрошувати від других. Він звик здобувати її власною кровю — ріками крови. Тому земля українська така родюча, бо кровю українців перепоєна, і трупом їх погноєна. Тому вороги на ній всидіти довго не можуть — або денаціоналізуються, або втікають, гонені каральним мечем синів України. Винищать обі сторони хліборобство й худобоводство України — багата українська земля видасть нові плоди. Вигине з міліон людей в Україні, другі народяться, бо українська нація молода, не здеґенерована; населення її, не зважаючи на нищення ворогами, зростає, і то більше, як інших націй. Штучних заходів ні нагород за кожну новонароджену дитину оголошувати не треба. Хіба мало вигинуло українців під час Великої Руїни по гетьмані Хмельницькім? А всеж таки за недовгий час вони не тільки залюднили рідний край наново, але й придбали безкровною війною (поселенням) величезні простори нових земель, розміром більші, як сама Україна: Кубань, Донщина, Зелений Клин, Північний Кавказ.

„Нема отже підстав думати, що положення України погіршилось. Навпаки: треба думати, що **сильно** покращало. І це як раз завдяки тому, що німці на фронтах зачали програвати бої. Треба вірити, що по цій війні такого народу, як **поневолені** українці, не буде. Український нарід буде — але вільний і незалежний, на своїй власній землі, живучий за власним бажанням і власним починoм. Але які будуть? — то наперед мусять бути обовязки. Бо права, це нагорода за виконані обовязки. Право на незалежне існування треба здобути — не випросити. Тому першусього треба вибороти перемогу".

НІМЦІ ЗДЕРЖУЮТЬ ТИФ... У СЕРБІЇ.

КАЇРО. — За донесенням з Юґославії, як тільки німецька команда над концентраційним табором у Юґославії відкриє, що хтось занедужав на тиф, його зараз розстріляють. Кажуть німці, що це одинокий спосіб для здержання поширення пошести.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

52)

— Отче коханий! Не спішіться посуджувати нікого! — говорила пані Олімпія, котра з дрожжю в тілі слухала цього оповідання. — Я нічогісінько не знаю, крім того, що по вашім приході побачила ключ на софі. Ну, але щож далі?

— Діставши від вас ключ, я зараз поспішив сюди. На перший погляд усе було в порядку, замки цілі, все на свойомі місці, тільки ось тут у шухляді грошей нема.

— А ви певно тут їх лишили?

— Тількищо перед приїздом гостей я перечислив їх і списав на карточці паперу. Хотів сховати, та ви прийшли, і я лишив їх отут.

— І багато їх було?

— Пя... пять...

— Пятьдесять ринських?

— Е, де там! — скрикнув о. Нестор. — Пя... пя...

Його уста немов негодні були вимовити суму.

— Пятьсот?

— Ні пять тисяч! Ось глядіть! Ось картка! Картку лишив, цінні папери лишив, тільки готівку взяв.

— То ніхто інший не зробив, як тільки Цвях! — по короткій роздумі спокійно й рішучо промовила пані Олімпія.

— Цвях?

О. Нестор механічно повторив це імя, але рівночасно витріщився на паню своїми поблеклими очима.

— Певнісінько він! Ганка ще рано сказала мені, що він був тут ранісінько й нахвалявся перед нею, що з вами порахується.

— І чомуж мені па... пані цього не сказали?

— Я вас не хотіла страшити. Врештою, я казала Гадині пильнувати за ним. Ну, та хто такого злодія впильнує? Певно, підглянув, що вінко у вашім покою незащеплене, та й скористав із нагоди.

— Але як же він міг замкнути сінешні двері зсередини?

— Ну, отче! Це вже мусіла бути ілюзія. Двері були тільки защеплені, а вам здавалося, що вони замкнені зсередини: в перестраху ви не могли їх відразу отворити, а потім, певно, і не трібували вже.

О. Нестор нову видивився на неї довгим, дитиняче-безпомічним та довірливим поглядом. Здавалось, що він готов повірити словам пані Олімпії.

— Але вікно? Коли Цвях вліз ним досередини, то пощоб його замикав ізсередини?

— Ну, але тепер, як ви ввійшли, воно було замкнене зсередини, чи ні?

— Не знаю. Прошу поглянути.

Пані Олімпія підійшла до вікна. Воно справді було заслонене якоюсь старою ревендою й защеплене зсередини, та пані Олімпія одним зручним рухом відімнула його й отворила до половини.

— От і бачите! — сказала вона, — я так і знала! Воно тепер отворене. Все тут ясне. Злодій вліз вікном, замкнув його за собою й заслонив, щоб ніхто знадвору не бачив, що він робить усередині, а, упоравшись, виліз ізнову тим вікном, і розуміється, не міг уже замкнути його за собою.

— Але щож то брязкало замками і скрипіло ключами власне тоді, коли я стояв тут коло вікна?

— І це може бути ваш привид. Хіба що злодій мав би другий ключ. Та це трудно допустити. Ну, та в усякім разі слухайте моєї ради. Я вам раджу, як рідна сестра. Будьте тихо! Не робіть крику. Я тим часом дам знати до війта, до жандармів, і ще цеї ночі, цього вечора вони зненацька зроблять ревізію у Цвяха. Будьте певні, що завтра ваші гроші віднайдуться.

— Ах! Ве... ве... вельможна пані! Які ви ласкаві! Які ви добрі! Нехай вам Бог за... заплатить за...

— Годі, годі! — скромно мовила пані Олімпія. — Тільки будьте спокійні! Я йду й зараз усе зроблю, що треба. Пять тисяч, це сума! Це великі гроші. Вони не сміють пропасти. Ну, прощавайте, отче! Господи, як мені прикро, що вас у моїм домі таке нещастя стрінуло!

І вона вийшла. Тут же при сінешніх дверях їй зустрівся Гадина, котрий не то підслухував у сінях їх розмову, не то щось там запрятував на подвірю просто дверей. Побачивши його, пані Олімпія окинула його таким лютим поглядом, немов би він зарізав її найлюбішу дитину, а потім, відхиляючи двері до покою о. Нестора й підносячи голос так, щоб і Гадина міг чути, вона кликнула:

— А замикайтеся добре панотче! Майтеся на бачности! Добраніч, добраніч!

IX

Вечоріло. Рожевий блиск залив увесь захід неба. Довкола стояла тиша. В торецькім дворі по відході гостей було пусто, глухо, тихо, мов у гробі. Тінь від офіцини звільна заливала подвіря. Десь-колись у вершках лип перекликалися ворони.

Пані Олімпія ходила по саду. Її душа була збентежена, і вона шукала найгустіших закутків, найтемнішого сутінку, щоб бути самою. Та неспокій доганяв її й там, не давав їй сидіти, ані стояти на місці, гнав її далі. Садівник, сидячи у своїй соломяній будці, під розлогою яблунею, й пихкаючи люльку, слідив її очима, як вона, мов мара, вигалась то тут, то там по гущавині, входила чогось між корчі малин, між молоді вишні, що своїми тонкими гільками били її по лиці та хапали за волосся, то знов, чогось немов пильно шукаючи, між вулиї, що становили колись славну торецьку пасіку, а тепер стояли без бджіл, зазирала під острішки, засувала руку в затвори, водила очима довкола, немов не тямлячи, що робить і чого шукає, — перехрестився, сплюнув і шепнув сам до себе:

— Знов снується, як манія!

Він уже від якогось часу помітив оте „основання" в пані й почував перед нею якийсь острах, тим більше, що пані кілька разів переходила попри нього, навіть оглядала його будку, та проте, здавалось, не замічала його зовсім або вважала якоюсь неживою колодою й ніколи не говорила до нього ані слова. Садівникови дивне було й те, що звичайно тільки вечорами нападало паню таке снування, а вдень, поза садом, вона була зовсім спокійна, тямуча й говірлива.

„Щось в тім мусить бути!" — міркував собі садівник, водячи очима за панею, що у своїй чорній сукні, мов чорна хмара, без шуму та хруськоту тут і там мелькала поміж деревами, то виринаючи, то пропадаючи в вечірньому сумерку. — „Чи вона чогось шукає, чи то слабість яка в неї? Та якби шукала, то вжеб раз найшла, або би ще кому казала шукати. Ні, мабуть, це така планіта на неї заходить. Адже кажуть, що є такі люди... Як на нього така планіта зайде, то все покине, жінку й дітей забуде і йде у світ, сам не знає, чого й куди. Але диво, що завсіди в тім саду така планіта нападає. Певно, якась недобра душа наслала на неї".

(Дальше буде).

З ЧАСУ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ХАРКОВА

Російський кореспондент „Юнайтид Прес" описує в своїй кореспонденції з Харкова дещо цікавого з 16-місячної окупації цього важного українського міста. У своїй першій кореспонденції з Харкова звертає він увагу передовсім на відношення німців до справи шкільництва, а добачує в усій діяльности німців на тому полі зготи обдуману плянові́сть. Свідчить про те довгий ряд фактів того самого роду.

За 16 місяців своєї влади в Харкові німці спалили або висадили динамітом головні будинки харківського університету, закрили всі інститути наукового розсліду й закрили 107 шкіл другого ступня, до котрих ходило понад 100,000 студентів.

За словами Дмитра А. Корнієнка, професора органічної хемії в харківському університеті й начальника міського департаменту освіти, німці дозволили функціонувати в місті тільки 5 першим клясам найнижчих російських шкіл, і їм тільки через півтретя місяця їх 16-місячної окупації.

Професор Корнієнко каже, що німці ограбили всі добре виносажені лябораторії й вислали всі наукові прилади в Німеччину. Всі інструменти, зроблені з плятини і срібла, забрано з лябораторій і післано в Німеччину.

Німці розвели були в Харкові справжнє панування терору. У харківських наукових робітнях спалено 20,000 томів. Оправлені річники часописів знищено. Головні університетські будинки, між ними научні будинки, правничу школу й університетський клюб, спалено. Під будинки біольоґії, фізики, математики, хемії, ґеольоґії й ґеографії підложено часові бомби.

Визначних професорів вишукувало з їх сховків Ґестапо й розстрілювано або вивішувало їх, подаючи за причину або те, що вони жидівського роду, або те, що вони не хотіли співпрацювати з окупаційною владою. Число професорів, що їх стрінула доля розстрілу або повішення або загинули з голоду, сягає соток. Професор Корнієнко подав 15 з них по йменні.

Багато професорів було примушених заробляти на життя чим попало. Декотрі з них продавали сірники, мило, хатну обстанову, одіння, аби заробити на закупно харчу. Професор Корнієнко, наприклад, жив з того, що при помочі свого знання хемії виробляв сірники, котрі потім продавала його 62-літня мати. Як його хтось заденунціював німцям, він мусів кожної ночі спати в іншому мешканню.

Німці відкрили три школи для дітей у вікі від 10 до 15 літ; вчили в них дітей бути шпигами для німців на російській території.

Унаслідок цеї політики до наукових установ медична обслуга й шпиталі Харкова поважно потерпіли. Д-р Олександер Бутрин, українець, заявив, що німці дозволили лише на деякі шпитальні обслуги, які одначе не могли задержати страшного зросту смертности, що була вислідом недоїдання й браку медичної допомоги. Спершу німці не дозвали населенню взагалі користати зо шпиталів, допера пізніше зарезервували для місцевого населення 200 лїжок у харківських шпиталях і відкрили два шпиталі для роділь, але пацієнти мали не тільки платити за обслугу, але й дбати за власний харч. Допера під конець своєї окупації дозволили видавати пацієнтам у шпиталях наперед по півтретя унції зуп: або пшеничних отрубів денно, а пізніше й по півчверть унції конини денно.

У місті відкрито теж 9 дитячих садків і 3 сиротинці для приміщення дітей тих, що їх „вислано до Німеччини". Німці робили таким дітям різні дрібні уступства, ставлячи їх у різний спосіб вище дітей інших осіб.

За весь час свого побуту в Харкові німці любувалися в публичних екзекуціях. На таку екзекуцію вони звичайно скликали людей під бальконами якогось бувшого комуністичного клюбу й з нього проголошували „злочини" своїх жертв. Потім ці жертви стручувано з бальконy, до котрого вони були привязані шнуром.

Перше масове вішання німці влаштували за перші два дні свого побуту в Харкові. Скинено тоді з бальконів мужчин і жінок на домах здовж дороги, дві милі довгої. Потім тіла висіли з бальконів цілими днями.

Найстрашнійшим видовищем Харкова був відай поворот російських бранців з німецьких таборів по відвороті німців. Голови цих людей виглядали на трупячі черепи. Їх руки й ноги були тонкі, як шпички. Багато не могли йти й помагали собі палицями.

Реасумуючи такі факти, „Юнайтид Прес" каже, що німецька політика на цьому полі мала на цілі звести українське населення до повної безграмотности.

ЮГОСЛАВСЬКИЙ УРЯД БУДЕ МИРИТИСЯ З СОВЄТАМИ

(ОНА). — В югославських державних колах в Лондоні є чутка, що їх правительство буде старатися наладнати відносини з Совєтським Союзом. Премієр югославського уряду в Лондоні, Слободан Йованович, вже говорив в цій справі з амбасадором Совєтського Союза, Александром Богомоловим, і договорились до того, що Йованович вислав привіт Червоній Армії з нагоди 25-літнього її існування.

СКЛАДАЄ ПРИСЯГУ ДОМА.—Полковник Едвин А. Галсі (наліво), секретар сенату, відбирає від сенатора Картера Глеса сенаторську присягу в його домі в Лінчбурґу, Верджінія, коли цей не міг прийти через недугу на засідання конґресу. Глес має 85 літ.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Присутний з Кіркленд Лейк. — Кожна заввага є добра, хоч би була й неслушна, якщо подана в культурний спосіб і в добрій вірі. Того нема у Ваших непідписаних Вами завагах про концерт, співака і діти. Про концерт написали ми те, що подала Ваша місцева газета, що виходить в анґлійській мові. Добре знаючи, яке то буває на деяких наших концертах поведення наших дітей, не сумніваємось, що американка написала правду. Тим більше, що знайшла між публикою і таких, що поводились дуже культурно, та що таких, як вона подала, була велика більшість. Якщо не-українці завважать між нами щось таке, що не є добре, а напишуть про це в такий спосіб, що видно, що вони нам дійсно добра бажають, то таким людям треба ще подякувати за заввагу і старатись, щоб у будуччині заховуватись так, щоб не давати притоки до прикрих заввaг ні артистам, що виступають на сценах, ні тим, що описують в американських газетах свої враження з ось таких наших публичних виступів чи театральних вистав. Артистови може не подобатись поведення публики. Він має право напятнувати некультурне поведення в театрі, як має право те саме зробити і газета. Чейже і Ви згодитесь з тим, що діти треба держати при собі, якщо їх беремо з собою до театру. І вважати, щоб вони сиділи спокійно. Як цього не буде, то завжди буде притока до таких випадків, як це було в Вашій громаді. За заввaги не треба гніватись, а тільки витягнути з цього розуму науку: В будуччині таке не сміє повторитись. От і все. А щодо співу — то маєте право критикувати, як Вам подобається, але теж — в культурний спосіб.

И. К. — Не є так, як Ви пишете, бо „вповминаються". Але з того? Слушне є Ваше заключення, що самостійна Україна це одинока справедлива і розумна розвязка.

ЗАХОРІВ ТОСКАНІНІ.

ФИЛАДЕЛЬФІЯ. — Найбільший сучасний диригент у світі, що тепер перебуває в Америці, себто Артуро Тосканіні, втратив притомність цеї суботи підчас концерту в Академії оф Мюзик, через що перервано дальші його виступи. Кажуть, що це наслідком простуди.

Ярослав Бойків

ЧИТАЮЧИ, ЩО ЧУЖИНЦІ ПИШУТЬ ПРО УКРАЇНЦІВ...

Припадково попала мені недавно під руки Всесвітня Історія, друкована у Відні в 1796. Повний наголовок отсеї Історії: Дальший Тяг Звичайної Всесвітньої Історії, Зладженої Товариством Учених в Німеччині і Анґлії. Історія дуже обемиста, бо має коло пятьдесять томів.

Глядячи на сірий ряд книжок, друкований тому майже 150 літ, мене зацікавило пошукати на пожовклих сторінках за дечим про український нарід. Відцифровуючи заголовки поодиноких томів, я з радістю завважив, що ціла сорок-восьма частина з 710 сторін посвячена — Історії України і Козаків.

Я зрадів, бо про українців мало пишуть, а ще менше правди. Нераз жаль стає, коли, переглядаючи збірники літературних перлин ріжних націй, я не находив згадки про Шевченка, Франка, чи Лесю Українку. Виходилоб, що українським народом як недержавним сильні світа сього не числяться. Та колись інакше. Колись з Україною рахувались...

Ось отвираю том вище згаданої Історії і бачу Мазепу з ґравюри кінця вісімнацятого віку з латинським написом: Йоганнес Мазепа — Козакорум Запорозієнзіюм Супремус Беллі Дукс, — Іван Мазепа Начальний Воєнний Вожд Запорозьких Козаків. А далі бачу образ гетьмана Богдана Хмельницького, а потім передмова і властива історія.

Якжеж висловлюються німецькі і анґлійські історики вісімнацятого століття про Україну, про наших предків?

На початку автор наче оправдується перед читачем, перед цивілізованим Заходом і подає причину, чому Україна заслугує на увагу світа: Україна, каже він, рівна своїм обемом Королівству, урожайна з природи і багата землями країна, охоронна стіна цивілізованої Европи перед дикою Азією, місце відпочинку і сходова брама для так многих азійських орд, що переселювались до Европи, — і вже з цього боку заслугує на ближчу увагу.

Ось так думає про Україну чужинець, історик, що його завданням є шукання правди. А нераз буває, що ми самі так легковажно говоримо про український нарід в минулому і під теперішню пору, що виходить, що українці до нічого, що вони парії, що це упослідженний і ледачий сорок-пять міліоновий велетень, що не зумів на протязі соток літ зажити самостійним життям. Тому не диво, що отак висловлюються часом теж і зле поінформовані або просто злобні чужинці.

Критикуючи самих себе памятаймо, що здорова критика може принести і звичайно приносить багато користи. Чех Гавлічек добачував любов вітчини в критиці, мужности і щирости. Та не забуваймо, що критикування всіх і вся, так звана критикоманія, може нам лише пошкодити. Як рівнож самою критикою нічого не збудуємо, бо критика є лише осудом чиєїсь праці, а не самою працею.

Один з чужинців мав сказати до одного з українських політичних діячів, що українці або не хочуть своєї держави, або є такими нездарами, що не заслуговують її мати. Ні одно ні друге, — відповідає історія. А мені хотілось би сказати за Емерсоном, що українці не гірші від своїх сусідів, а лише інакші.

Вимкове положення українських земель дуже завжило на розвою українського народу. Через те географічне положення народня пісня порівнює Україну до чайки, що збудувала гніздо і вивела своїх діток при битій дорозі, а історик каже, що Україна була сходовою брамою для азійських орд та признає, що була охороною цивілізованої Европи.

Як зважити кілько то довелось перетерпіти нашим предкам від тих азійських орд, то в нас мимоволі будиться почуття самоповажання, того самоповажання, що є передумовою поваги. А нема самоповажання, кат-ма й поваги, — казав Михайло Грушевський.

Через українські чорноморські степи сунули хижі орди одна по одній. В девятому віці орда угорська нападала. Дещо пізніше налягла на Україну орда печенігів зза Волги і за часів князя Володимира Великого „була війна з ними без устанку". Печеніги підходили нераз під сам Київ. Потім за Ярослава Мудрого і його синів в українських степах появились торки, а за ними орда половецька. Ігор Святославич задумав розбити половців. „Лiпше порубаним бути, ніж жити у вічній тривозі", заохочував він своїх дружинників до походу. Хотів „проломити копіє конець половецького поля", хотів „голову свою положити або напитися шеломом з Дону". Та похід Ігоря і інших князів на половців скінчився погромом „русичів". В пятницю рано розбили їх і забрали їх табор з усім майном, але другої днини настав новий нещасний бій, в якому хмари половців перемогли і з княжих воїв спаслося лише пятнацять душ, щоб, добравшись в Україну, звістити про жахливий погром. Лицарська поема з 1187. року „Слово о полку Ігореві" малює той кривавий бій:

„Сперед світа до вечора,
А звечора до досвіта
Летять стріли калені,
Брязчать шаблі о шеломи,
Тріщать списи гартовані
В степу, в незнаємому полі
Серед землі половецької.
Земля чорна копитами
Поорана, порита,
Кістьми земля засіяна,
А кровію политая.
І журба-туга на тім полі
Зійшла для руської землі".

(Кінець буде).

НА ФРОНТІ.—Джемі Стюарт (наліво), пільний директор Червоного Хреста, дає воякови Османові Вилдерові пакунок Червоного Хреста у закопі „десь на Новій Ґвинеї".

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ШЕРОН, ПА.

Посвячення Службової Хоругви.

Дня 21. лютого наша громада мала величаве торжество посвячення службового прапора і пропамятної таблиці з іменами жовнірів з нашої громади в американськім війську. Церква була битком заповнена. Було звиж 200 людей, наших і гостей. По службі Божій три вояки внесли прапор з 35 звіздами, а за ними малі дівчатка в народніх строях внесли таблицю і барвінковий вінок. З ними ввійшов американський священик О. Д. Сванк, капелян Шенандо Веллей Кемп. Підчас цього хор співав „Боже Великий" Вахнянина. Гарний це був вид, а ще гарніша відправа посвячення, яку доконали о. С. Мусійчук, наш парох, та о. Сванк в українській і анґлійській мові при співі хору. Обидва виголосили гарні зворушаючі проповіди.

Потім удалися всі до салі й засіли до столів. Підчас гостини місцевий хор „Кобзар" дав концерт з гарних патріотичних українських і американських пісень, а деклямували: Кульчицька, Кучмак і Пиш. Говорили ріжні бесідники, як: о. Сванк, І. Дачко з Нюкесл, Н. Лопушанський з Йонґстави, о. С. М., жовнір Куш і жовнір Ф. Сапканич, що прийшов з ґрупою жовнірів, і признався, що є українець, та що йому мило бути між своїми людьми. Говорили і репрезентанти відділів Нар. Помочі (Д. Телявський) і відділів У. Н. Союзу (О. Попів). Хлопці з нашої громади є членами цих орґанізацій.

Гостину гарно перепровадив предс. Ю. Кульчицький. Всі гордились тим, що невеличка наша громада дала таке поважне число молодців до американського війська. Багато між ними є старшин, а Ю. Ярош є другим лютенантом. Ось імена жовнірів: Іван Гладьо, Йосиф, Михайло і Александер Лисогір, Юрій і Евген Степанчак, Іван і Василь Мимочко, Іван і Стефан Волос, Василь і Михайло Цебак, Йосиф і Петро Булик, Василь, Михайло і Іван Ярема, Петро і Василь Молнар, Д. Ворона, Василь Оренчак, Михайло Годованець, Михайло Семрак, Ю. Ярош, Ю. Кущ, Г. Яцура, Іван Сірант, Мирон Кучмак, А. Пішко, В. Мудрак, І. Лазорищак, Ю. Сенчишин, І. Байканич, І. Василько, Іван Сич.

Гарні соля й дуети відспівали з Йонгставну: А. Пашович, Кіхтан й Лопушанський.

На гостині зібрано також жертви на Американський Червоний Хрест та інші льокальні і народні цілі.

Громадянин.

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

40)

18. Жіночий рух на Західній Україні та нові його ідеольогічні шляхи.

(Продовження).

Старша опозиція не виходячи з організації поборювала політичні аспірації проводу Союзу Українок, молодша стала підготовляти явну революцію, щоб на найближчих загальних зборах повалити дотеперішний довголітний провід феміністок. Вістуном бурі на передодні теперішної війни було опанування молодими кількох провінціональних відділів (Коломия, Стрий та ще де).

В останних роках поважним чинником в рамах Союзу Українок стало жіноцтво зорганізоване поза Союзом Українок на католицькій плятформі як жіноча секція центральної католицької організації „Український Католицький Союз". Жінки - католички не виходили з організації Союза Українок, але систематично приневолювали релігійно ліберальний провід до принимання ясної християнської ідеольогії. Приходило це їм легко, бо мали до диспозиції цілий пресовий концерн „Українського Католицького Союзу" з органами: Мета, Неділя, Христос Наша Сила та Дзвони.

Українське католицьке жіноцтво поза Союзом майже змонополізувало в своїх руках харитативну працю в таких поважних установах як в організації робітниць „Будучність", в Порядні Матерей, в Товаристві Вакаційних Осель для бідної дітвори, в Комітеті Опіки Над Українськими Хорими по львівських лічницях та в Захоронках, тому й їх впливи на терені Союза були доволі поважні.

Нові зразки реальної праці поза Союзом Українок на західно-українськім терені дали жіночі гуртки, що потворилися при кооперативах та кружках Сільського Господаря. Працею жіночих гуртків при кооперативах кермував окремий відділ під проводом знаної діячки д-р Олени Степанів-Дашкевичевої (був. старшини Українських Січових Стрільців) та Ірени Гладкої. Ціллю їх було втягнути жіноцтво в активну працю могутнього економічно - національного руху Західної України себто кооперації. Жінки мали помагати доширювати тільки продукти українського промислу і комерсії та помагати успішно в скупі товарів українського рільництва для експорту.

Вельми корисною була теж праця жіночих гуртків при кружках Сільського Господаря; їх ціллю було піднести рівень життя української селянської родини через улаштовування господарських курсів варення, поступового використовування продуктів села у селянській хаті, курсів загальної гигієни, зокрема курсів плекання немовлят. Праця тих жіночих гуртків мала на ціли піднести культуру українського села та обнизити доволі поважну смертність немовлят на українськім селі. Працею цею кермувала д-р Харитя Кононенко, придніпрянка з відомої української родини на Східній Україні, що набувши основно фахове знання в Чехословаччині примістилася на Західній Україні та вела дуже енергійно ту корисну організаційну працю. Її помічником, що вела курси діточої гигієни, була Ярослава Тисович-Чубата, дружина автора тих стрічок. Цей рід жіночої праці був новістю серед українського громадянства.

Повоенною новістю була теж праця над організацією українських робітниць - служниць. Проблема українських служниць у великих містах Західної України була не тільки чисто гуманітарною, але також національною проблемою. Щороку сотки вбогих дівчат з українського села напливали до міст, в яких безрадно ставали предметом визиску з браку зорганізованої опіки з українського боку. Часто надали вони жертвою великоміського зіпсуття або винародовлювалися. Ініціятиву до організації тих найбідніших українок при українсько - католицьких парохіях Львова дав єпископ Никита Будка, що став протектором тої праці, яку вели ітеліґентні жінки з католицьких організацій.

За взором Львова такі організації українських робітниць-служниць повстали по більших містах Галичини. Немов матірним товариством стало львівське центральне товариство українських робітниць „Будучність", що впродовж пяти літ своєї праці потрафило згуртувати біля тисячі українських жінок - робітниць у самім тільки Львові.

При матеріяльній помочі митрополита Андрея Шептицького товариство набуло гарний дім у Львові на тимчасовий приют для служниць, що свіжо прибували до столиці та шукали праці, та для тих, що лишалися часово, без праці. Будучність вела теж бюро посередництва праці та клюб для робітниць згуртованих по львівських відділах при парохіях. Корисність такої організації відчуло скоро не тільки зорганізоване в „Будучности" жіноцтво, але навіть українська кооперація, як Народна Торговля та Маслосоюз, бо зорганізовані робітниці стали поважною підпорою в поширенні продуктів української кооперації навіть серед неукраїнських консументів. Служниці, що працювали по неукраїнських домах діставали на своїх зібраннях інструкції купувати товари в українських установах. Польське громадянство бойкотувало наприклад, Маслосоюз, але українська служниця потаємно купувала товар для своїх працедавців таки у Маслосоюзі. В тій цили Маслосоюз навіть завів подвійне опакування своїх товарів з нормальною торговельною етикетою Маслосоюза та товар без етикети, тільки в чистім опакуванню. Загал українських зорганізованих робітниць у того роду праці деколи доходив до меж геройства, бо легко грозила їм втрата праці.

(Кінець буде).

АБИ ЗАГРІТИСЯ.—Внаслідок недостачі олію до топлива, один банк у Гвайт Плейнс, Ню Йорк, завів у себе такі старомодні печі для огрівання банкових канцелярій.

В ПАМЯТЬ УКРАЇНСЬКИХ РАДІО-ПРОГРАМ В АМЕРИЦІ

(З матеріялу, зужитого Українською Щоденною Радіо-Програмою в Дітройті, з нагоди десятиліття цеї Програми)

Заввага: Добігає десять років, коли у перве я і мій муж станули перед тим загадочним інструментом, що зветься „Мікрофон" і сповістили започаткування Української Радіо Програми. За ці роки я придбала много писаного матеріялу для програми у формі коротких ескізів ріжноманітного характеру, які бажаю оставити памяткою на сторінках „Свободи" знагоди цього десятиліття. Ми почивали радіо-програму без жадного особлившого радіового матеріялу. І ніде такого матеріялу не було. Сама конечність наказувала мені працювати в тому напрямку. Тому і призбиралось у мене до цього часу більш сотні ріжних ескізів.

Може колись в будучності вони будуть кому потрібні, а може остануть тільки зразком, як треба собі радити в таких випадках. Це треба розуміти так, що я їх будувала тільки для розривки слухача. В суті річі, наша програма була все серіозного характеру і головний, так би мовити, душевний корм для слухача, пробивався у музиці і літературі, бо передавано з нашої програми повісти наших визначних письменників як ось: У. Самчука — Марія і Гори Говорять; Ольги Кобилянської — Місяць свідок; Богдана Лепкого короткі новелі і його велика повість — Під тихий вечір; В. Бирчака — Василько Ростиславич; Нечуй Левицького — Причепа; Жіль Верна — Замок в Карпатах; Бориса Грінченка — Під Тихими Вербами і інші. Декотрі повісти місцями опрацьовувала на драматичи ескзи як ось: Гори Говорять, Василько Ростиславич, Під Тихими Вербами.

Не оставила я теж наших українських драматичних пес і в самих початках оснування програми, як тільки стали горнутись до нас любителі штуки, передано ось такі наші драми як Тогобочного — Жидівка вихрестка; Карпенка Карого — Батькова казка, Душогубка; Гоголя — Одруження і Стороженка — Перекотиполе, в моїй перерібці.

Годиться згадати, що з програми передавано теж окремі матеріяли з нагоди ріжних патріотичних і традиційних свят, як: Листопадові, Шевченківські, Франка, Ольги Басараб, Лесі Українки, Свята Матері, а дальше Різдвяні і Великодні свята.

Але програма потребувала час до часу чогось лекшого і тому я стала писати ескізи гумористичного характеру, в які теж часто вкладала щось цікавого, щоб і з того гумору пробивалась якась користь для слухача.

Певна річ, що може не всі ескізи підуть до друку. Однак те, що піде, хай буде згадкою, що Українці в Америці мали Українську Щоденну Радіо-Програму, з якої між іншим передавано й ось такі речі. — **Юлія Шустакевич.**

Керниця п-ва К—х

(Музика)

Він: Ну і щож ви такого цікавого читаєте?

Вона: А, „що я читаю"? Виж знаете, що я все щось читаю, Ви тямите, що я отсе недавно у бібліотеці позичила собі — дуже глибоку книжку...

Він (сміється): О-о, глибоку книжку! Ха певно „30.000 миль під водою" Га? ха, ха!

Вона: Може вам смішно, але як вам подобається моя сусіда? Вона купує книжку таку, що їй подобається зверху, себто — оправа, окладинки. Коли окладинки на книжці захоплять її око, вона без вагання ту книжку купує.

Він: Якже? Не дивлячись, що в книжці пишеться?

Вона: На ніщо вона не зважає, тільки на зверхній вигляд книжки.

Він: Цікаве. Я знаю такого одного учителя, що вам починає книжку читати із середини, а опісля читає з початку, а потім кінець.

Вона: Мій дідуньо — кажеться — був завзятий читака. Читав, коли тільки мав нагоду, а що найважніше, це те, що читав стоячи; ніколи до читання не сідав. Цікавий був старенький...

Він: Це ще нічого. Данте, італійський письменник і фільософ, любив теж читати, та щей завзято. Одного разу сів на вулиці і три години пересидів читаючи. Попри його пройшла військова парада, оркестра грала, били у бубни, а він не чув. Опісля, як спитали його, чи подобалась йому ця військова парада, він відповів, що не знає нічого про жадну параду.

Вона: О, бувають, бувають завзяті читаки!

Він: Або ось JOHN FISKEY, американський історик, будучи ще малим хлопцем, збирав по улицях, по гарбіджах кости, відтак їх продавав і за це купував собі книжки, щоб мав що читати.

Вона: Ах, так... Ага... А ви любите читати? Стрівайте, я вас щось поспитаю; як ви думаєте: Чи редактор, який редаґує часопис, чи він колинебудь читає свій часопис?

Він: В чімже річ?

Вона: Ну, нічого, я тільки питаю. Я знала одного редактора, що як зредаґував свою газету, так зараз брав і читав, і не думайте, що сів собі в редакції, або станув тай читав. Деж там. Він любив свою ґазету читати ідучи дорогою, зашпортуючись де попало, але не відриваючись ані на хвильку від ґазети. Було діти вертають зі школи, позабирають якінебудь ґазети, та йдуть собі за ним шнурочком, наче читають, і роблять з нього жарти, а він зовсім цього не бачить. А коли прийде домів, зараз гарненько свою ґазету зложить і вже більше до неї не заглядає.

Він: Ха, в хаті не читає, тільки на вулиці. Ну, будьте певні, що він в Дітройті йдучи вулицею, не читав би... Я знаю подібну історію про своїх знайомих, але вже не про читання: Мої дуже гарні знайомі, а навіть добрі приятелі, п-во Ку—ві виїхали до Канади. Сам пан К—в жив собі з родиною на невеличкій фармі. Там мали керницю на подвірю із дуже гарною здоровою водою. Але незабаром вода стала погана, не смачна, а то й заносила чимсь неприємним, але що ніде було взяти іншої води, то й мої знайомі мусіли пити таку воду, яка була. Але чим далі, вода ставала неможлива. Що робити?!

Порадившись пан К—в із своїми сусідами — давай будемо чистити нашу керницю, щось мусить бути зле, коли вода така погана.

Посходились, спустили драбину, повлазили в керницю, бовтають у воді, шукають, оглядають... Нараз — ого, щось є! Ога — каже один з них — Щось є! Ну і щож ви думаєте? Витягають... собаку!

Вона: Що, що, собаку?!

Він: Аякже, собаку.

Вона: Собаку! Ой Ти Боже мій! Ну і що?

Він: Ну, та нічого. Собаку чимскорше витягли, гарненько закопали і...

Вона: Ну і що, ну і що?!

Він: Ну, та щож би. Во-ди з керниці більше не пили.

Вона: Не пили?! Ось тобі й на! Як собака лежала у воді то воду пили, а як витягли собаку то й перестали, ото!

Він: Та це правда. Ну, а ви пилиб, колиб знали, що там... собака була?

Вона: Та — ні. А ви?

Він: Я також ні. Ха, ха...

Вона: Цікаво... А! ви таке погане говорите! Не хочу, говоріть що іншого. Скажіть щось мудрого, щось фільозофічного, ну... щось...

Він: Колиж бо я ані не мудрець, ані не фільозоф і...

Вона: Тоді скажіть який жарт!

Він: Е, що там жарти, їдьмо до Толідо; ваше авто добре?

Вона: Знамените! Але я за дурно не поїду.

Він: Ну, то скільки візьмете там і назад?

Вона: Двацять долярів.

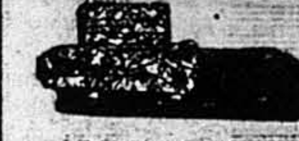
Він: Ну, так сідаймо, я вас повезу тільки за пятку!

Вона: Щооо? моїм автом, тільки за...

Він: Ха, ха...

(Музика)

ТАРЗАН, ч. 725. У гніві.

Кинувшися на звук крику, Тарзан побачив, як за Джеґером гнався лев.

Тарзан вдарив на льва з повною самопевністю. Але його ніж показався більш загрозою, ніж зброєю.

Як він вдарив ним льва, звір скрутився й ніж зломався.

Лютий з болю, лев кинувся на Тарзана.